

Андрусь О.И., Базанова А.С.

ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЦЕНООБРАЗОВАНИЕ В УКРАИНЕ

В данной статье освещаются важные проблемы формирования цен на товары и услуги предприятий всех форм собственности в Украине, указываются направления ценовой политики, проводится анализ роли государства в процессе становления цены и пути преодоления трудностей и недостатков регулирования ценообразования.

Ключевые слова: цена, ценообразование, инфляционные процессы, ценовой механизм.

Andrus O., Bazanova A.

LEGAL ISSUES SOFTWARE PRICING IN UKRAINE

This article highlights the important problems of prices of goods and services to enterprises of all forms of property in Ukraine, specified areas of pricing, the analysis of the state's role in the making for ways to overcome difficulties and disadvantages of pricing.

Keywords: price, pricing, inflation, the price mechanism.

Антошко Т.Р.

асистент НТУУ «КПІ»

ЕКОНОМІЧНО-ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

У даній статті розглянуті економіко-організаційні аспекти корпоративної соціальної відповідальності, визначенні нормативно-правові документи регулювання корпоративної соціальної відповідальності. Запропоновані інструменти вирішення існуючих проблем у сфері корпоративної соціальної відповідальності на промислових підприємствах.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, КСВ, промислові підприємства, нормативно-правова база.

Вступ. Участь підприємницьких структур у соціально-економічному розвитку суспільства є необхідною умовою сталого ведення бізнесу та фактором підвищення стабільності і рівня життя суспільства. Таке твердження впливає з того, що способи жорстокої експлуатації трудових ресурсів не приносять відчутних фінансових результатів, разом з тим

подальша інтелектуалізація суспільства вимагає адекватного соціального рівня працюючих залежно від ефективності їх праці. Крім того, потреба у врахуванні соціальних аспектів у підприємницькій діяльності набирає все більшої значущості. Однак в Україні і досі, на відміну від країн з розвинутим бізнесовим середовищем, ці аспекти підприємницької діяльності ще не віднайшли свого відображення і втілення. Особливо, це стосується проблем розроблення теоретичної основи забезпечення реалізації прав людей (робітників, з точки зору ресурсної складової організації) у контексті соціальної відповідальності бізнес-структур на основі сучасної національної моделі даних процесів.

Серед спроб вирішення даної проблеми на теоретичному рівні значними за внеском у теорію та практику застосування способів здійснення корпоративних відносин (соціальних, правових, виробничих та управлінських) можна вважати розробки таких відомих вчених як Р.Краплич, К.Ющенко, Н.Волгін, В.Єгорова, Б.Мей, Ф.Котлер, Лі Ненсі тощо.

Серед вітчизняних дослідників даної проблематики І. Акімова, Н. Водницька, Ю. Саєнко, А. Колот, В. Бурєга, М. Мурашко.

Постановка задачі. Таким чином, метою статті є розгляд сучасних інституційних основ корпоративної соціальної відповідальності (далі КСВ) в Україні.

Результати дослідження. Ґрунтовний аналіз поточного соціально-економічного стану національного господарства України дозволяє дійти висновку, що КСВ є необхідною складовою для функціонування сучасного бізнес-середовища. Це тому, що будувати соціально-відповідальний бізнес в середовищі, де не дотримуються законів, дуже складно, оскільки інформація про соціальну діяльність вже викликає підвищений інтерес не тільки у споживачів, а і конкурентів та органів загальнодержавного й місцевого територіального управління. Тому впровадження законодавства, пов'язаного із КСВ, є ключовою проблемою розвитку суспільних економічних відносин в Україні. Формування правової основи впровадження КСВ дозволить забезпечити економічний ефект та дасть можливість його стабільності. Закладенні правових основ КСВ дозволить визначити складники аналізу її стану та розмір впливу на діяльність підприємства.

Аналіз поточної нормативно-правової бази в Україні у сфері забезпечення соціальних прав громадян та соціальної відповідальності суб'єктів правових відносин, у тому числі і підприємств, дозволив встановити, що в Україні деякі вимоги законодавства і регуляторних правових документів у соціальній сфері чи охороні здоров'я, навіть жорсткіші, ніж в державах ЄС. Однак, зафіксовані в законодавстві права і обов'язки на жаль не діють на практиці. Так наприклад, ст.ст. 47 та 48 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [1] передбачають надання податкових пільг підприємствам, які використовують альтернативні джерела енергії та інші заходи щодо охорони навколишнього середовища, але жодне підприємство не змогло отримати такі пільги реально

і до цього часу. Що ж стосується утворення і використання правової бази відносин КСВ, то тут ще виникає дуже багато проблем.

У правовому полі України та більшості країн при визначенні норм діяльності підприємства застосовують поняття соціальної діяльності підприємства як сукупності організаційних дій власника щодо забезпечення соціального розвитку трудового колективу та дотримання законодавчих гарантій умов та оплати праці. Соціальну діяльність підприємства закріплено у ст. 69 Господарського кодексу України [2], в якій розкрито її зміст та основні напрями.

Соціальні зобов'язання реалізуються через набір певних процедур, які у сукупності визначають зміст соціальної діяльності підприємства. Як визначено у переліку видів соціальної діяльності підприємств, наведених у Господарському кодексі України (ст.69 ГКУ), ця діяльність здійснюється ними для забезпечення мінімально визначених законодавчих вимог і додаткових соціальних гарантій захисту працюючих, до яких належить: забезпечення безпечних умов праці для працівників, відповідних умов праці жінок, неповнолітніх, вагітних, жінок, які мають неповнолітніх дітей; обов'язкове медичне страхування працівників, тощо. Додатковими добровільними соціальними стандартами підприємствами є медичне страхування працівників, пенсійне забезпечення; забезпечення професійного навчання працівників; забезпечення умов їх відпочинку та оздоровлення, забезпечення житлом; інші грошові матеріальні та у вигляді наданих послуг гарантії (доплати). Виходячи з наведеного соціальну політику підприємства можна розподілити на два рівні:

- регульована соціальна політика;
- корпоративна соціальна політика.

Держава визначає соціальні вимоги до підприємства шляхом встановлення мінімальних розмірів заробітної плати, норм оплати праці, охорони довкілля і встановлення гранично допустимих шкідливих викидів, тощо. У відхиленні від державних норм у напрямі соціального розвитку підприємства орієнтуються на власні інтереси та фінансові можливості.

Перелік соціальних зобов'язань, які контролюються державою, визначено у ст. 19 ГКУ, а саме: охорона земель, вод і лісів, відтворення водних ресурсів і лісів, безпека виробництва та праці, пожежна, екологічна, санітарно-гігієнічна безпека, якість і безпека продукції, послуг тощо [2].

Наступний аспект діяльності підприємств, який можна віднести до КСВ – благодійництво. До основних причин, які стримують розвиток благодійництва в Україні, більшість суб'єктів відносять законодавчу неврегульованість. Відповідно до п. 5.4. Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» [3] до 2013 року до валових витрат підприємства може бути віднесено наступне «сума коштів або вартість товарів (робіт, послуг) добровільно перерахованих (переданих) протягом звітного року до Державного бюджету України або бюджетів місцевого самоврядування, до неприбуткових організацій у розмірі, що становить не менше двох та не

більше п'яти відсотків оподаткованого прибутку попереднього звітного року...¹» [3]. Окрім того, в Україні суми, що виділені для благодійності, піддаються подвійному оподаткуванню спочатку «дарувальника», а потім «отримувача». Це, серед усього іншого, пов'язано з тим, що у країні під виглядом благодійності активно відбувається «оптимізація податків». Новий Податковий кодекс, який повністю вступить у свою силу в 2013 році, всі ці питання не вирішує [4].

Проблеми бюджетного дефіциту змушують урядовців для покриття бюджетних витрат скасовувати більшість преференцій, у тому числі й пільг щодо благодійництва. Так законами України «Про Державний бюджет» на 2004 р., 2005 р., 2006 р. [5 – 7], було скасовано визначені Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» пільги для суб'єктів, які здійснюють благодійницьку діяльність.

Слід зазначити, що Законом України «Про Державний бюджет України на 2010 році» [8 норма можливих відрахувань на благодійництво збільшена з 5% до 10%.

Низьку активність та можливість використання благодійництва не для цілей, визначених у Законі України «Про оподаткування прибутку підприємств» [3], обумовлено відсутністю системи контролю, аналізу та координації соціальної діяльності підприємств, функцій управління, реалізація яких практично відсутня в Україні. На наш погляд уряд повинен визначити орган державної виконавчої влади, який би здійснював координаційно-регуляторну функцію в сфері благодійної діяльності.

Підприємства через активізацію благодійницьких проектів беруть участь у соціальному розвитку своїх територій. Вважаю, що Держава має зацікавити бізнес у розвитку благодійницької діяльності особливо в період економічної кризи шляхом відповідного надання пільг і преференцій з оподаткування. Світова практика підтвердила дієвість цих механізмів.

Що стосується України, то витрати на утримання соціальної інфраструктури [3, п. 5.4] платник податку має право в повному обсязі віднести на валові витрати.

Кількість об'єктів соціальної інфраструктури, які є на балансі підприємств, в Україні зменшилася, починаючи із 2003 р. після прийняття Закону «Про внесення змін у Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» [9], згідно з яким суб'єкти підприємницької діяльності мали право добровільного передавання на баланси органів місцевого самоврядування своїх об'єктів соціальної інфраструктури. Вжиття таких заходів пояснюється необхідністю підвищення конкурентоспроможності українських підприємств.

Поєднання законодавчо закріплених стимулів у вигляді зниження податку на прибуток, який спрямовується на цілі благодійництва,

¹ Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств»=Закон України «О налогообложении прибыли предприятий» / В. Кузнецов (уклад.). – Х. : Фактор, 2009. – 288 с. – (Серія «Бібліотека законодавства»). – Укр. та рос. мовами.

пріоритетного права на відзначені дії, контролю за соціальною діяльністю підприємств у вигляді соціального аудиту та соціальних звітів підприємств та координації, яку братимуть на себе органи місцевої влади, дає можливість компаніям реалізувати свою соціальну відповідальність перед стейкхолдерами та суспільством.

Розвиток КСВ в Україні консолідувався навколо міжнародних організацій та проектів, зокрема Представництва ООН в Україні, яке в 2006 році започаткувало та підтримує діяльність української мережі Глобального договору ООН, що охоплює понад 140 організацій.

На наш погляд неефективність законодавства є лише одним із чинників, що стримують впровадження КСВ. Недостатньо використовуються ЗМІ для пропагування кращої практики КСВ на підприємствах як України, так і за кордоном. Запровадження КСВ має стати одним із пріоритетних напрямів діяльності Уряду

Уряди різних країн зростаючими темпами впроваджують КСВ, намагаючись стимулювати, навіть регулювати заходи. Як тільки ці зобов'язання та величини, норми та правила, що лежать в їх основі, формально, закріплено, вони перетворюються на «регульовану КСВ». Така тенденція стала домінуючою у багатьох європейських країнах протягом останніх років.

На державному рівні існує багато форм інституційної підтримки соціальної відповідальності бізнесу.

Характерною ознакою європейських країн є розгляд корпоративної соціальної відповідальності як частини міжнародної репутації держави, а також національних компаній, представлених за кордоном.

За результатами соціологічних досліджень Київського міжнародного інституту соціології встановлено, що роботодавці, представники профспілок і урядових структур усвідомлюють необхідність розвитку КСВ в Україні. Однак, поки що така відповідальність, на думку соціальних партнерів (уряд, роботодавці, профспілки), обмежується в основному вирішенням соціальних проблем працівників підприємств. Усі соціальні партнери вважають, що основними функціями бізнесу є створення нових робочих місць, надання додаткового «соціального пакета», а реалізація соціальних програм у питанні регулювання соціальної сфери має бути функцією держави.

Більшість акціонерних товариств зовсім не займається благодійною діяльністю або займається нею лише епізодично і про це не інформують зацікавлених осіб. Слід зазначити що на нашу думку серед законів України, що регламентують КСВ підприємств, достатньо ефективним є лише Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» [3]. Інші закони України, що забезпечують правові відносини в сфері КСВ, діють у недостатній мірі, що вказує на необхідність удосконалення та посилення ефективності законодавчої бази з цих питань.

Поглиблене вивчення правових актів національної системи регулювання корпоративних відносин дозволило встановити, що поняття КСВ зовсім не

зафіксоване у жодному законодавчому або нормативному документі. Хоча регулювання відносин у сфері корпоративного управління в Україні здійснюється на основі законодавчих актів, які визначають:

- порядок створення, діяльності, припинення, акціонерних товариств, їх правовий статус, права та обов'язки акціонерів];
- поняття і види господарських товариств, правила за порядок їх створення, діяльності, а також права і обов'язки учасників та засновників;
- відносини, що виникають під час розміщення, обігу цінних паперів і провадження професійної діяльності на фондовому ринку;
- правові основи набуття права власності на корпоративні цінні папери та реалізації прав за такими цінними паперами (корпоративних прав);
- правові основи управління корпоративними правами, що перебувають у державній власності.

Крім держави важливу роль запровадження КСВ у бізнес-середовищі грають такі інституції як профспілки, організації роботодавців, громадські організації. Так Федерація роботодавців України здійснює представництво та захист прав і законних інтересів роботодавців у економічній, соціально-трудова та інших сферах їх діяльності, представництво інтересів організацій роботодавців на національному, галузевому та місцевому рівнях, виступила з ініціативою «Міжнародна мережа корпоративної соціальної відповідальності» (ММКСВ), створеної в рамках поширення та підтримки принципів Глобального договору ООН. Запропонована ініціатива допоможе стимулювати активне залучення бізнесу до вирішення гострих соціально-економічних питань, сприятиме стійкому розвитку України.

Соціальна активність національного підприємництва може істотно зрости, якщо держава буде заохочувати цю активність, зокрема, шляхом проведення адекватної податкової політики. Використовуючи міжнародний досвід, доцільно було б створювати спеціальні благодійні фонди, постійний капітал яких формувався б із неоподаткованих спонсорських внесків. Вивільнені від податків прибутки з цього капіталу могли б використовуватися для фінансування комплексних тривалих програм, які розраховані на системну підтримку вирішення вузлових соціально-культурних проблем, включаючи проблему соціальної надмірної нерівності; із використанням системи оподаткування для заохочування етичних методів ведення бізнесу та встановлення мінімального розміру оплати праці або максимальну тривалість робочого часу.

Держава має підтримувати соціальні ініціативи підприємств матеріально та морально, особливо у тяжкі роки кризи. Від ефективності відносин держави та підприємств залежить ступінь відповідності корпоративних соціальних інвестицій, як запитам самих підприємств, так і інтересам розвитку країни. Наприклад, держава має демонструвати прозорість у проголошенні пріоритетних напрямів, до яких підприємства можуть приєднатися, або не маючи можливості виявити ініціативу, орієнтуючись на

національні пріоритети, розділяти з підприємствами ризику, які виникають у зв'язку з новими ініціативами.

Дослідження показують, що підприємці хочуть мати не стільки досконалу законодавчу базу, скільки більш сприятливе ставлення влади до їх спонсорської діяльності. Публічне заохочення добровільної політики та таке саме відкрите осудження та заборона примусових заходів зроблять публічну політику у соціальній сфері не просто стимулом до реалізації потенціалу підприємств, але й сприятимуть розвитку конструктивного співробітництва суспільства, підприємств та влади.

На нашу думку основним принципом політики державної влади щодо взаємодії з підприємствами має бути відкритий діалог та всезагальна поінформованість, яка використовується у вирішенні виробничих та соціальних питань.

Поінформованість державних органів щодо роботи підприємств, технологій, які використовуються, планів розвитку проектів та інфраструктурної підтримки, вкрай важлива, оскільки дозволяє досягти стійкої та прогнозованої роботи із отримання рішень, узгоджень та експертиз, необхідних для здійснення ліцензійної діяльності; знижує можливе негативне ставлення місцевої громади до бізнес-проектів; створює адекватне уявлення про комерційні ризики та ускладнення у роботі підприємств тощо.

Регіональні та місцеві органи влади також вкрай зацікавлені у конструктивному співробітництві з бізнес-структурами, що певним чином впливає на розвиток приватно-державного партнерства.

Одним із ефективних організаційних заходів впровадження КСВ є проведення конкурсів соціальних проектів на адміністративній території розташування підприємств, націлених на підтримку ініціатив місцевих громад у вирішенні актуальних проблем територій, підвищення ефективності благодійної допомоги, що здійснюють підприємства, є збір достовірних даних щодо обсягів коштів, які виділяють підприємства з благодійною метою, аналіз виявлення кращих прикладів корпоративної благодійності та соціальних інвестицій, привертання до них уваги суспільства тощо.

Висновки. Узагальнюючи вищенаведене доцільно виділити основні заходи, які, на нашу думку, стимулюють впровадження КСВ та потребують своєї реалізації на всіх рівнях соціального партнерства для забезпечення її функціонування. Вважаємо, що найближчим часом слід розробити і затвердити, а також забезпечити виконання: Програми вирішення соціально-трудоваих та економічних проблем на 2010-2015 роки; Концепції розвитку громадянського суспільства в Україні на 2010-2015 роки; Закону України «Про корпоративну соціальну відповідальність підприємств», який визнав би стимули та правові рамки соціально відповідальної поведінки; Закону України «Про соціальну звітність підприємств України»; Закону України «Про соціальний аудит»; соціальних стандартів і соціальної звітності на підприємствах.

Запровадження зазначених організаційних заходів економічно-правового характеру дозволить підприємствам більш стабільно працювати, врахування наявних недоліків дасть можливість не лише створити умови для появи відповідальності підприємств, не лише як формального елементу суспільства, а як інструменту забезпечення стабільного розвитку підприємства та засобу отримування прибутків.

Перелік посилань

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»: за станом на 12.06.2011 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1264-12>
2. Господарський кодекс України / Європейський ун-т. – Офіц. вид. – К. : Видавництво Європейського ун-ту, 2004. – 256с.
3. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств»=Закон Украины «О налогообложении прибыли предприятий» / В. Кузнецов (уклад.). – Х. : Фактор, 2009. – 288 с. – (Серія «Бібліотека законодавства»). – Укр. та рос. мовами.
4. Кодекс. Податковий кодекс: за станом на 01.07.2011 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>
5. Закон України «Про Державний бюджет України на 2004 рік»: за станом на 12.01.2005 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1344-15>
6. Закон України «Про Державний бюджет України на 2005 рік»: за станом на 05.01.2006 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2285-15>
7. Закон України «Про Державний бюджет України на 2006 рік»: за станом на 25.11.2006 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3235-15>
8. Закон України «Про Державний бюджет України на 2010 рік»: за станом на 27.04.2010 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2154-17>
9. Закону «Про внесення змін у Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств»: за станом на 24.12.2002 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=349-15>

Антошко Т.Р.

ассистент НТУУ «КПІ»

ЭКОНОМИЧЕСКИ-ОРГАНИЗАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ КОРПОРАТИВНОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ В УКРАИНЕ

В данной статье рассмотрены экономико-организационные аспекты корпоративной социальной ответственности, определены нормативно-правовые документы регулирования корпоративной социальной ответственности. Предлагаемые инструменты решения существующих проблем в сфере корпоративной социальной ответственности на промышленных предприятиях.

Ключевые слова: корпоративная социальная ответственность, КСО, промышленные предприятия, нормативно-правовая база.

Antoshko T.R.
assistant NTUU «KPI»

ECONOMIC AND ORGANIZATIONAL SUPPORT CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY OF ENTERPRISES IN UKRAINE

In this article the economic and organizational aspects of corporate social responsibility, identifying legal documents regulating corporate social responsibility. Suggested tools to solve existing problems in the area of corporate social responsibility industry.

Keywords: corporate social responsibility, CSR, industrial, legal and regulatory framework.

Гречко А.В.
к.е.н., доц. ФММ НТУУ «КПІ»
Рудковська Ю.В.
студентка ФММ НТУУ «КПІ»

ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

У даній роботі досліджено податок на прибуток підприємств, його роль у функціонуванні та розвитку держави. Виділено основні недоліки нового Податкового кодексу, які стосуються податку на прибуток підприємства. Зроблено висновки та надано рекомендації щодо вирішення існуючих проблем оподаткування прибутку підприємств.

Ключові слова: податок на прибуток, податкова ставка, Податковий кодекс, податкові надходження.

Вступ. На сьогоднішній день податок на прибуток підприємств є основним податком для юридичних осіб, оскільки саме прибуток є основною метою діяльності будь-якого підприємства, а даний податок може як стримувати, так і стимулювати його розвиток. Питома вага податку на прибуток підприємств займає майже 25% в обсязі фактичних надходжень у бюджет держави [2]. Це свідчить про велике фіскальне значення цього податку. Разом з тим він має широкі можливості для стимулювання та регулювання підприємницької діяльності завдяки диференціації ставок оподаткування різних видів діяльності, наданню пільг тощо.

Питання оподаткування прибутку підприємств є досить спірним і викликає значний інтерес як у науковців, так і осіб, що на практиці